

تاریخ ولایت اورنگ آباد

ناشری:

کتابچی حسینف ورثداری:

قزاندہ

قزاندہ، «اورنگ» مطبعہ.

КАЗАНЬ.

Центро-типиграфия „УРНАК“

1909 г.

تاریخ رسل

ناشری:

کتابچی حسینف ورثہلری.

قرآن، «اورزندک» مطبعہسی.

КАЗАНЬ.
Электро-типография „УРНЭЖ“
1908 г.

بر ايكى سوز:

علم تارىخ مذهب و ماسلىكى كىڭ فائىدە و شەرەسى كۆپ
و شريف بىر فن لطيفدر.

زىرا انبياء عظام و رسل كرام حضرتىڭ سىر ھەمىڭلىرى،
ملوك و سلاطينىڭ دولتىرى و سولطانلىرى و نظام عالمە دائىر
سياسىتىرى ھەم اوتكان امتلىرىڭ اخلاق و عادتلىرىنى ھەرفىتى،
بوفن جليلنىڭ تھىيلىنە موقوف اولوب اخلاق ھەمىڭلىرى ھەرفىتى
بوفن ساپەسىندە بولادىر.

ايندا فن تارىخىدىن خەبرى بولغان افندىلەر اوفوچىلارنى
شول فنىگە ترغىب و اوفوچىلاردا رغبت ايلە اوفمالارنى لازىم
وتىوش اشلردىن بىر. خصوصاً اسلامىت نۇقتە نۇزۇرىدا تارىخ
انبياء و تارىخ خلفاء اسلام دقە ايلە قارى تورغان فنلردىن بىر.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

علم تاریخ.

اوتكان وحاضرگی زمانده بولغان نرسه لر نك

حاللرینی بلدره تورغان علمدر.

یعنی: علم تاریخ تورلی امتلر وشهرلر ورسملر وعادتلر وهنرلر
همده تورلی تورلی كشیلر نك حاللرینی بلدره ر.
تاغی فسقه چه اینك انده علم تاریخ برگنه نرسه نك حالنی بلدرمیچی
تورلی نرسه لر نك حاللرینی بلدره در. شونك ایچون علم تاریخ (فن
تاریخ): تاریخ انبیاء، تاریخ ملل، تاریخ طبیعی تاریخ عمومی كیبی
قسملرگه بولنه در.

تاریخ الانبیاء - قصص الانبیاء.

تاریخ انبیاء (قصص انبیاء) دیب یالغز رسوللر نك حاللرینی بلدره
تورغان علمگه اینلدر. بو كتابده تاریخ انبیاء كتابی بولغانغه پیغمبرلر نك
حاللرینی فسقه فسقه غنه بلدره چكدر.

حضرت آدم و حوا.

الله تعالی كوك ویرلرینی وبعض نرسه لرینی یاراتقان دین (بولدرغان دین)
صوك آنامز آدم (صفی الله) نی قوری طوفرا فنن یاراتدی. صوكره جان
بیردی آدم جانلی كشی بولدی. صوكره آدمگه دنباده بولغان هر بر
نرسه نك اسملرینی بلدردی، صوكره فرشته لرگه ح. آدمگه سجده قیلورغه
فوشدی. هر قایوسی سجده قیلدیلر، یالغز ابلیس لهین سجده قیلودن
باش تارتدی (سجده قیلما دی) شول سببلی الله تعالی نك رحمتندن سوزلدی.
صوكره الله تعالی ح. آدم نك صول قایرغاسندین آنامز حوانی یاراتدی.

ح. آدم وحوانك جنتكه كرولرى.

حق تعالى آنامز آدم ايله آنامز حوانك (١) ايكسینه ده جنتكه كرورگه قوشدى جنتده آشاگز ايجگز اما بو آغاچه (٢) يقين بارماگز (بو آغاچهك يمشندن آشاماگز) ديدى.

جنتكه كرديلر سجده دن باش نارتقان ايليس ده آدم ايله حوانك جنتكه كرولرندن كونلر بر حيله ايله جنتكه كرسام آنلرني قوطورتور ايدم ديب جنتكه كرورگه جاي ازلى باشلادى، آخرنده بر حيله تابوب جنتكه كردى.

جنتده ايليس نك وسوسه سى:

ايليس جنتكه كرگاچ اوزن كم ايلانون بلدر ميجى حضرت آدم وحوانك يانلرينه باروب الله تعالى يقين بارماگز ديگان آغاچهك يمشيني مافتارغه توتندى بر آغاچ بيك يغشى آغاچ، يمشى بيك خاصيتلى يمشدر موفى آشاغان كشيلىر جنتده مگگو فالورلر ديدى.

حضرت آدم وحواء قبول اينمه ديلر. آخرنده تورلى يالغانلر ايله اول حواغه آنك آرفلى آنامز آدم گه آشانوب هر ايكسنى الله تعالى گه گناھلى ايندى.

حضرت آدم وحوانك جنتدن آيرلولورى:

گناھلرى سببلى الله تعالى آنلرني جنتدن برگه ايندردى حضرت آدمني هند طرفينه حضرت حوانى جده طرفينه نوشردى جنتدن و بر نندن آيرلولورى سببلى كوب كوب قايقورديلر ويغلاديلر.

ح. آدم نيلغان گناھسى (يمشنى آشاب گناھلى بولغانى ايچون) الله تعالى گه كوب كوب توبه لر ايندى. سوكره الله تعالى توبه سنى

(١) حريدن يارانلغى ايچون حوا ديلندى.

(٢) بو آغاچ بيك معلوم بولماسده بقدى آغاچى اولوى مشهور.

قبول ایدوب مکه گه تابا بارورغه فوشدی، حضرت آدم مکه گه تابا باروب ح. حواء ایله تابشدیلر. صوگره ایرلی خاتونلی برگه باشامگه باشلادیلر صوگره آنلردن کوب کشیلر اورچدی (بو کونگی کونده نیکدر کشی بولسه هر فایوسی آدم ایله حوادن نارالمشدر. ۱۰) آدم ایله حواءنک برگه فوشلورنی بلیگچ ابلیس لعیننک ینه آچوی آرندی. اول وقت ابلیسنک قومیده (شیطانلریده) کوبایوب آدم بالالرینه دشمانلقنی کوندن کون آرندرا باشلادیلر. شول روشچه آدم (ع.م) نک بعض بالالری آراسینه ده حسد توشردیلر. صوگره ینه نیچه نیچه واقعه لر بولوب اونکاندین صوگ آدم (ع.م) طوقز یوز ایلی یاشنده وفات بولدی.

قبر شریفی هندستانده در.

آدم (ع. م.) وفات بولغاچ سوکلی اوغلی ح. شیث که پیغمبرلک کیلدی.

حضرت شیث.

ح. آدم وفات بولوب یل اونکچ اوزینک بیک سوکلی اوغلی شیث (ع. م.) پیغمبر بولدی.

آتامز حضرت آدم کبی بئتلرنی توغری بولغه اندای باشلادی پیغمبر بولوب یل تورغاچ ح. شیث گه ایلی کلفد کتاب ایندی اول زمانه قابیل نسلی بیک گناهغه چومشدر و چومالر (گناه قیلغانلر و قیلالر) ایدی. ح. شیث آنلرنی بیک وعظ قیلدی وعظنی قبول ایتدیلر.

شول سببلی ح. شیث قابیل اولادی ایله صوغشوب اکثرنی فلچدن کیچردی.

آدم بالالرنندن ایث اول زور صوغش آچقان همده فلچ یاساغان کشی شیث علیه السلامدر.

(۱) حضرت حوا عمرنده یکریمی مرتبه یوکل بولوب هر بر یوگنده ایکشار بالا توغندر ایدی. جناب حقنک امری برله بر تورماقندن طوفان بالانی ایکنچی تورماقندن طوفان بالاغه نکاحلاندر ایدیلر.

ج. شېث مکه مکرمه ده بولغان کعبه معظمه نى يا کيبن بنا فيلمشدر.
 ح. شېث توفز بوز اون ايکى ياشنده وفات ايدوب مکه مکرمه ياندا
 ابى قبيس طاوينه دفن ايدلمشدر.

حضرت ادریس.

ج. شېث دن صوڭ آنامز آدمڭ بالالارى آراسنده حق يولدن
 چغوب بتلرغه تابنو کبی نچار اشلرينه کويیدی. الله تعالى آلارنى حق
 بولغه (دينگه) اوندار ايچون آدم عليه السلام نسلندن بشنچى بوندىن
 (آنادن) ح. ادریس گه پيغمبرك بېردى.
 او طر کلفد کتاب ايندردى اول کتاب بيك كوب حکمتلر جيغان
 ایدی. اول کتابنى اوز فولى ايله يازدى.

آدم (ع. م.) دن صوڭ ايڭ اوڭ فلم نوتوب فارسى ايله يازو
 يازغان مهده بوز و فطانلردن کييملر نگوب کيگان، علم نجوم، علم
 حسابلر فارغان «علوم رياضيه» دن اوڭ يول آچقان ادریس (ع. م.) در
 ادریس (ع. م.) برده و کوكده بولغان نرسه لرنى بلوب سرلر ينه توشندكى
 کبی آخرتده بولغان نرسه لرننگده سرلر ينه دوشندى شونڭ ايچون
 ح. ادریس گه «ابوالحکماء» ييلندى.

ج. ادریس اوچ يوز آلتمش بش ياشنده ايگان الله تعالى آنى بوقارى
 اورنغه آشردى (کوتاردى).

حضرت نوح.

ج. ادریس بوقارى اورنغه آشدرلغاندين صوڭ آدم اوغللردن
 قاييل نسللرى طوغرى يولدن آرتق در جهده آيرلوب ينه بتلرغه تابنا
 باشلاديلر الله تعالى آنلرنى طوغرى بولغه اندار ايچون ادریس
 عليه السلام نڭ اوغلي نڭ اوغلي نوح (ع. م.) غه پيغمبرك

ویردی. ح. نوح نیچه یلر قومی طوغری یولغه انداسده طوغری یولنی قبول ایدوچیلر اوغللرنین: سام، حام، بافت و بعض بیک آز کمهسلرگنه ایدی باشقه قومی وعظینه فولاق سالما دیلر حتی اوزینک یام بناخود کنعان اسمنده بولغان اوغلیده طوغری یولنی قبول ایتمادی (ایمان کیترمدی).

ح. نوح قومینه وعظ، نصیحت ایتمکانه قومی ح. نوحغه توری توری اذا و جفالر قیلوب آنی مسقل ایدارلر ایدی.

ح. نوح قومینک ایمان نی قبول ایتماولرینی بلسگاچ قومینه بد دعا قیلدی (آنلرنی هلاک ایدونی نلهدی).

الله تعالی دعاسنی قبول ایدوب ح. نوحغه کیمه یاسارغه فوشدی ح. نوح مسلمان بولغان اوغللری ایله بریرگه باروب کیمه یاصی باشلادی ایمان نی قبول ایتمگان قومی کیمه یاصی تورغان بردن اوتکانه ئه اولده سین پیغمبر ایدک حاضر بالتا اوصناسی بولدک دیب ینه کوله باشلادیلر. ح. نوح بزگده کوله تورغان کون کیلوردیب قالماقده ایدی کیمه بتوب طوفان علامتاری بلنه باشلاغاچ، ح. نوح ایمان کیتورگان قوملرینک هر قایوسینه کیمه گه منارگه فوشدی: هر قایوسی مندیلر. آنالقی شفقتی ایله کافر اوغلی یامغه ایتوب فاراسده اول منمهدی. دخی ح. نوح الله تعالی نک امری ایله هر حیواندن بر ایرکاک هم بردشی حیوانلر جیدروب اوزلری ایله کیمه گه آلوب مندی. صوکره طوفان ساعته بساعته فونلنه باشلادی.

یام و کافرلر نوزام بیرلرنی صو باسقانده طاولر اوستینه منوب قالو گماننده ایدیلر. صو کوبایگان دین کوبایوب بیرنک هر طرفنی باصدی. بیر یوزنده بولغان آدملر و حیوانلر هر قایوسی تلف بولدی. ح. نوح نک کیمه سی بیوک طاولر اوستنده یورمگه باشلادی.

شول روشقه طوفان آلطی آی اون کون قدری طورغاندین صو ک بیهورلر طوقتالوب صولر کیمی باشلاب جودی طاوبنک اوستنی آچلدی ح. نوح نک کیمه سینه شونده او طردی اول کون عاشوره کونی ایدی،

كېمەدەگى كىشىلەر سانى سلامت قوربىغە چىغۇپ يۈرى باشلايدىلار (۱)،
 اول وقتتە عالم بىتونلاي اولىگى كورلىگان عالم كىي بولمىچى باشقە
 تۈرلى كورنە ايدى.

صوگرە نوح (ع. م.) نىڭ اوغلىرى تۈرلى بىرلرئە تارالوب آنلردن
 تۈرلى قوملر اورچدى.

ترك سودان خلقىنە باشقە امتلر هر فايوسى سام نسلندن اورچوب
 تركلر يافت نسلندن اورچوب سودان خلقى عام نسلندن اورچومشلىدر.
 بوكونىگە قدر ح. نوح دن صوگ كىلگان پىغمبرلر هر فايوسى سام
 نسلنداندىلر.

الحاصل طوفاندىن صوگ اورچگان خلق هر فايوسى نوح نىڭ اوچ
 اوغلىدىن اورچومشلىدر زىرا نوح ايلە كېمەدە بولغان كىشىلر هر
 فايوسى اوتومشلىدر. شونىڭ ايچون حضرت نوح نى ايكنىچى آدم دىنلەمشدر.
 ح. نوح طوقز يوز ايللى باشىدە وفات ايتمشدر.

حضرت ھود.

طوفاندىن صوگ بىن يورطندە «حضرموت» كورشىدە احقافى
 دىگان بىردە «عرب (۲) بائى» دن «عاد» قومى دىگان قوم بلىنوب
 احقافى تېرەسىنە گوزل گوزل عمارتلر (بورط بىرلر) ياصادىلر. لىكن
 آنلردە طوغرى بولاردن چىغوب بىلرغە تابنا باشلايدىلر. الله تعالى
 نوح عليه السلامدىن سىكزىنچى بولدىن ھود بن عبداللەغە پىغمبرلىك
 بىروب آنلرنى حق دىنگە اندارگە قوشدى.

ح. ھود حق بولغە اندادى كوب كوب معجزەلر كورساتدى.
 لىكن آرالردىن آزى مسلمانلقنى قبول ايدوب كوبسى قبول ايتىدىلر.

(۱) كېمەدە بارسى سىكسان كىشى بولغان ايدىش.

(۲) مؤرخلر (تارىخ ايلە شىغلەت وچىلر): عربلرنى عرب بائىدە، عرب مستەربە
 عرب عربە قىلمىرى ايلە اوچگە بولالار.

شول سببلی الله تعالی آنارغه «صر صر» بیلی (فاتی بیل) ایسدروب ایمان کیترمگان کشیلرنی هلاک ایندی.
 ح. هود ایمان کیترگان کشیلری ایله برکه مکّه مکرمه گه نابا کیدوب مکده نیچه بللر عبادت ایله مشغول بولغاندین صوگ :
 : باشد ایکان مکده مدفون بولدی.

حضرت صالح.

ح. هود قومندن صوگره شام برله حجاز آراسنده حجر دیگان بیرده شهود طائفهسی بلندی. بو طائفه بیک هنرلی خلق بولغانلقدن طایغ طاشارنی کیسوب محکم محکم عمارتلر فورسالرده همان طوغری یولدن صابمش ایدیلمر.
 آنلرنی حق بولغه اندار ایچون الله تعالی نوح (ع. م.) دن طوفز نچی بووندن (آنادن) صالح بن اسف که پیغمبرک ببردی.
 بو قومده عاد قومی کیی ایماندین باش تارتدیلمر. ح. صالح دن معجزه لر (۱) استه دیلمر.

صالح (ع. م.) نی قدر معجزه کورسانسده همان بیک آز لری طوغری یولنی قبول ایدوب کویسی اوز یوللرنده قالدیلر.
 شول سببلی الله تعالی کوکن بر آواز بیروب جهله سنی هلاک قیلدی.
 ح. صالحغه ابارگان کشیلر ح. صالح برله برکه مکّه گه باروب آنده عبادت ایله مشغول بولدیلمر.
 صالح (ع. م.) ایلی باشنده وفات ایدوب مکده مدفون اوامشدر.

حضرت ابراهیم.

ح. ابراهیم طوفاندین بر مک سیکنسان ایکنچی بلنی بابل یرنده دنیاغه کیلدی. اول زمانده بابنده گنی کلدانی طائفهسی یولدرلرغه تابنا (عبادت فیلا) ایدیلمر. (۲)

(۱) صالح (ع. م.) معجزه لرندن بری طاشدن تیه چاروب اول تیه دن ینه بالا چچارودر شوبله که شهود قومی ننگ باشلقی، مونا شول قاطی شها طاشدن تیه چچار اول تیه یوکی بولسون چقناج بالالاسون شونده ایمان کیترمز دیدی. صالح (ع. م.) دعا قیلوب دیدکار نیچه قیلدی شونده کورر چیلردن بر آزیغنه ایمان ایندیلمر.
 (۲) قرآنده مونلرغه صابین دیلمر.

الله تعالی کلدانیلارنی حق بولغه اندار ایچون ح. ابراهیم غه پیغمبرک
 یوردی یکرمی کاغد کتاب ایندردی. ح. ابراهیم بابل قومنی همک پادشاهسی
 (نوردنی) حق دینگه اندادی سوزنی قبول ایتمادیلار. نورد ح.
 ابراهیم غه آچوی کیلدی زور اوط یاقدردی ح. ابراهیمنی شول
 اوتقه آتدردی. الله تعالی ح. ابراهیمنی صافلار ایچون اوطنی باقیسه
 ایتدی. ح. ابراهیم یانمادی هم تنی پشمه دی. بو اشدن بیک عاجز
 قالدیلر شونک ایچون بو اش ح. ابراهیم دن معجزه صانالیدی سوگره
 بعض لری مسلمانلقنی قبول ایدسه لرده نورد همان قبول ایتمادی.
 الله تعالی ننگ وحیی (خبری) ایله اوزینه ایمان کینرگان مسلمانلر
 برله مصرغه کیتوب آندان شامغه هجرت ایتدی. آندان مکه گه باردی
 مکه ده اوغلی اسماعیل برله کعبه اللهنی بنا قیلدی.

باشلاب ابراهیم (ع. م.) قیلغان اشلر.

میبق کیسو، پاکی توتو، ترناق کیسو، صاچ صافال تاراو،
 مسواک فیلو، صو ایله آغز برون چیتاو، مسافرلرنی حرمت ایدو،
 فوناق ایچون مخصوص ایو صالو، سراویل () کیبو، تریلر واتو،
 باشماق کیبو، نر آستی یونلرنی فرو، عورت یونلرنی فرو، قول
 ایله کورشو، فوچاقلانشوب کورشو، کورشکانده ایکی کوز آراسندن
 اوبو، جمعه کوننده غسل فیلو، منبرده خطبه (وعظ) اوقو، عسکر
 اچرتو، بیت اللهنی تأسیس فیلو، آنده طواف فیلو، تلبیه ایتو، عبران
 تلی ایله سوزلشو، آطقه آطلانو (۱) ابراهیم (ع. م.) ننگ باشلاب قیلغان
 اشلر ننددر

ح. ابراهیم یوزیتمش بش یل عمر سوروب وفات بولمشدر.
 قبر شریفی ارضی فلسطینده قدس شریف یساقننده حلایل ایله
 مشهور شهردر.

حضرت لوط.

ح. ابراهیم ننگ ایر فرنداشی هاران اوغلبدر. ح. لوط ح. ابراهیم زماننده طوغانلقدن ح. ابراهیم غه ایمان کیتروب آننگ ایله برابر بابلدن مصرغه آندن شام طرفینه کیدوب ح. ابراهیم «فلسطین» ده قالوب ح. لوط «اردن» گه کیتمش ایدی.

الله تعالی ح. لوطنی «سدوم» اهلینه پیغمبر ایدوب بیردی. «سدوم» اهلی بیک یمان عادت و خلقله ایله خلقلانو ب آدم اوغللرندن اول کونگه قدری هیچ بر قوم فیلمایان اشلرنی فیلالر ایکان ح. لوط نيقدر طوغری یواغه انداسده قبول ایتمادیلر. شول سببلی الله تعالی اوستلرینه طاش باوردی، اوللرنی آستون اوسکه کیتردی ح. لوط الله تعالی امری ایله اوزیننگ اهل عیالنی آلوب آرالرنندن چقوب ابراهیم (ع. م) یانینه باروب عمر کیچردی.

حضرت اسماعیل.

ح. ابراهیم ننگ اولسگی اوغلی در. ح. اسماعیل عرب مستعر به ننگ آتاسی رسول مه محمد (ع. م.) ننگ باباسی بولوب رسول هم نبی بولمشدر. ح. ابراهیم ننگ زوجہ سی (ساره) اوزی بالا ناباغاج ح. ابراهیم غه جاریبسی ح. هاجرنی باغشلا دی. ح. هاجردن ح. اسماعیل طوغدی. ح. ساره هاجر برله اسماعیلدن کونلاب ح. ابراهیم غه آنلرنی بر براق برگه ایلتوب تاشلارغه قوشدی. ح. ابراهیم اسماعیل ایچا کده ایکان هر ایکسنی مکه طرفینه ایلتوب تاشلا دی اسماعیل بیک صوصادی هاجر صوازلرگه باشلاب صفا (۱) طاوی ایله مروه طاوینی ییدی مرتبه ایله ندی صوطا بهادی. آبدراب فایتوب کیلگانن ح. اسماعیل ننگ آیساغی یاننده «زمزم» چشمه سی آغوب تورغاننی کوروب ح. اسماعیل گه اچردی.

(۱) هچک صفا طاوی ایله مروه طاوینی چیدی مرتبه سی شوندن قالمشدر.

حضرت اسماعیل نك مكه ده گي حال لری:

- ح. اسماعیل مکده اوسدی اول زمانه مکده «جرهم» قبیل سندن
بر نیچه عائل (ایوجماعتی) طور دقتدن آدار ایله فائناشدی.
اولده آناسی کبی «عبران» تلمی سوز لرگه ایره نگان بولسه ده
«جرهم» قبیل سسی ایله عربچه سویل شه ایدی.
اون ایکی بالاسی بولدی.
آنلر نارالوب کو بیایوب هر طرفه بارسالده غالب (استون)
اولور اولدی لر. الله تعالی ح. اسماعیل نی یمن قبیل سسی و عمالقه خلقینه
پ. ایتدی. آناسینک شریعتی ایله آنلر نی ایلی یل دینگه اوندادی.
ح. ابراهیم نك بالالردن: ایك اول عربچه سوز لگان، عربچه
کتاب تصنیف فیلقان، «خط عربی» (۲) ایله بازغان، آطقه
اطلانغان ح. اسماعیل در.
ح. اسماعیل یوز اوطن بییدی یاشه ایکان دنیا یورطنی تاشلامشدر.
هر شریقلری مکده حجر دیگان بیرده، انکلسی یاننه دیوطن قیلنه قک در.

حضرت اسحاق.

- ح. ابراهیم نك اولگی خاتونی ساره دن طوغه مشدر.
ح. اسحاق آناسینک مشهور اوغللردن بولوب بنی اسرائیل
پیغمبر لرینک باباسیدر.
ح. اسحاق کنعان هم شام اهلینه پیغمبر بولوب آنلر نی
آناسینک یولینه اندامشدر.
ح. اسحاق نك ایکی بالاسی اولمشدر. برینه عیص دیگرینه ده
یعقوب اسمی فویه مشدر. آنلر نك هر ایکسینک نسل نسل لری کو بایمشدر.
(۲) ح. اسماعیل نك یازوی اوکدن بولوب توتاش بولمشدر.
اخطار: هر بر پیغمبر نك قلمی اوزینه مخصوص اولوب اسملری، باشقه باشقه در.

روملر، یونانلر، ارمنلر دخی بر نجه قوم اسحاق عه م.
 نسلنددر لر. ح. اسحاق بوز سیکسان باشنده وفات ایدوب
 آناسی (ابراهیم) ع. م. یانینه دفن ایدامشدر.

حضرت یعقوب .

ح. اسحاقک اوغلی در فرداشی عیص ایله ایگز (بر فورصافدن)
 طوغه مشدر لر الله تعالی ح. یعقوبنی کنعان خلقینه پیغمبر ایدوب یپردی.
 ح. یعقوبنک اون ایکی اوغلی بولدی، آرالرنده ح. یوسفنی بیک
 یارانا ایدی. حضرت یعقوب بوز فرق بدی باشده ایکان مصر شهرنده
 وفات بولدی. اوزینک وصیتی ایله اوغلی یوسف، مصردن کوچروب
 آناسینک قبری یانینه دفن قیلدی.

ذیل :

ح. یعقوبنک لقبی اسرائیل بولغانلقدن بنی اسرائیل دیماک
 یعقوب ع. م نک بالالری اسباط و بنی اسرائیل دیماک (یعقوب ع. م نک
 بالالرینک نسللری) دیماک اولور. ذکر ایتدکمز کبی ح. یعقوبنک
 اون ایکی اوغلی بولوب شول اون ایکی اوغلندن اون ایکی نسل
 تارالوب هر برسی بر نسلنک باشلقی بولاچقدر لر.
 بو نسللرنی جیبوب ایتکانده اسباط بنی اسرائیل (یعقوب ع. م نک
 اوغللرینک نسللری) دیب ایتلوب برام برام ایتکانده سبط یوسف
 سبط لاوی سبط دینلور یوسف نسلی، لاوی نسلی دیماک اولور.

حضرت یوسف .

یعقوب ع. م. اوغلیدر. ح. یوسف غایتده مانور بر کشی ایدی.
 ح. یعقوب اون ایکی اوغلی آراسنده ح. یوسفنی آرتق یارانقانه
 آغا، انیلری یوسفنه دوشماناق ایتدی لر.
 بر کون یوسف بر دوش کوروب آناسینه سوزلدی. ح. یعقوب
 خیرگه بورادی. بو دوشنی کورگاج آناسینک ینه معینی آرتدی.

مونی آغا انیلری بلوب ح. یوسف قه ینه دوشمانلق آرتدروب
 ح. یوسفنی آناسینک کوزندن فرقی یلقه قدر یوغالتوب توررغه
 سببچی بولدیلر. ح. یوسف یوز بکرمی یاشنده ایکن مصر شیرنه
 وفات بولدی. صوگره موسی علیه السلام ح. یوسفنی نابوتی ایله آنالری
 یانینه ایلتوب دفن قیلدی.

حضرت یوسف نك كورگان دوشی:

ح. یوسف بردوش کوروب آناسی (یعقوب) ع. م. غه سویلدی
 دوشمه فویاش آی واون بر یولدز بگا سجده ایتدیله دیدی.
 ح. یعقوب اون بر یولدز اون بر فرداشک. فویاش انکاک، آی انکاک،
 سجده قیلواری، آنلردن اوستون بولاچاغاڭ در دیدی.

لکن بونی بدن باشقهغه سوزلمه فرداشلرکه ایشلر ب سگا
 بر حبله فیلماسونلر الله تعالی سگا پیغمبرک هم زور دولت بیره چک دیدی.
 بو دوش فرداشلرینه بلندی، ح. یوسفنی فرداشلری فرغه آلوب
 کیدوب بر قیوغه صالدیلر آنالرینه بوری آشادی دیبم فایتدیله.
 ح. یعقوب بیک فایغوردی. بر کون فرداشلرندن بری ح یوسف قه
 آشامق کیتیرماکه ایکن کوردی قیو یانینه بر کاروان توفتاغان
 یوسفنی قبودن چقارغانلر مونی فایتوب باشقه فرداشلرینه ده خبر
 ویردی آنلرده کیدیلر یوسفنی چقاروچی کاروانغه، بو بزنگ قولمز
 ایدی، بزدن قچاچوب بو یره کلمشدر دیوب بولاوچیلرغه بر
 آرزان بها ایله ساتوب یبردیله ح. یوسف اول وقت اون سیکز یاشنه
 بولسهده فرداشلرندن فورفوب بر سوزده یاشمادی.

کاروان مصرغه کیده چ. کاروان بولوب اچلرنده ح. یوسفنی
 ساتوب آلوچی مصر پادشاهینک مالیه ناظری (قطیر عزیز) ایدی.
 کاروان ایله مصرغه باردی. صوگره مالیه ناظرینگ بالاسی
 بولماغانلقدن ح. یوسفنی بالاسی کبی ایدوب خاتونی زلیحه گه بو بلاعه
 خرمت ایت کیله چا کده فائده لانورمز یا خود بالایا ایتدروب توتارمز
 دیدی. زلیحه خرمت ایتدی.

حضرت یوسفنک زندانغه یابلوی:

ح. یوسف بر افتراغه دوچار بولوب (گناهسز) زندانغه یابلدی.
ح. یوسف ایله برگه مصر پادشاهینک شیربنچسی ایله آشچسی ده
زندانغه کردیلر بونلر زندانده ایکن دوش کوروب یوسفدن
تعبیرنی صورادیلر. ح. یوسف بویله یورادی:

هر ایککنز زندانن چغاچق برکز پادشاهغه شربنچی اولاق-ق
دیگر کز آصلاچق دیدی. توشلری یوسف یوراغانچه طوغری کیلدی.
اولگی شربنچی یینه شربنچی بولوب، ایکمه کچی اصلدی.
صوگره مصر پادشاهی بردش کوروب تعبیرنی نیچه نیچه کشیلردن
صوراسده بو بر اضغاث احلام (بوش بالغان) دوشدر دیب جواب
بیره لر ایدی.

اول وقت مذکور شربنچی نك خاطرینه یوسف کیلوب مین
سزگه یوراوچی طابوب یوراطیم دیب زندانغه کیندی.
یوسفنی کوروب دوشنی سوزلدی تعبیرنی صورادی.

ح. یوسف تعبیری بویله دیدی: مصرده اول ییدی ییل بیک
طوقلق بواب صوگره بدی بل آچلق بولاچق طوقلق یللرنی ایگنلرنی
فسوب طونب آچلق یللر ایچون باشاغی ایله جیوب قویارغه تیوشلی دیدی.
شربنچی فایتوب شوپله سوبله گاچ مصر پادشاهی اول ذاتنی
بکا کبترکز مین آنی اوز خدمته قویاچاقمن دیدی.
شول روشچه یوسف زندانن چقدی.

حضرت یوسفنک ناظر بولووی:

مصر پادشاهی مالیه ناظری عزیز اولگاچ اورنینه یوسفنی
تعبین ایدی. ح. یوسف زلیخه نی نکاعلاندى. زلیخه بیک گوزل ایدی.

مالیہ ناظری (یوسف) ایگن ایگونی آرتدروب اولیگی یدی
بلدہ کوب اورلق جیدروب فویدی.

صوگرہ آچلق بولدی یدی بلغہ تارتلیدی. ایگون بیاسی بیک کوتارلیدی
اول وقت شام وکنعان طرفلرنده آچلق بواوب مصر امیرینک
آمبارلرندن باشقه یرده ایگون یوق ایدی.

اورلق مصرده غنه قالغانی معلوم بولغاچ هرکم فولنده بار نرسه سنی
جیوب کیلوب ایگون ایله آلماشدروب کیتلر ایدی.

ح. یعقوبده اوغللرندن بنیامین دن باشقه لرنی آشلق ایچون
مصرغه جباردی.

مصرغه باروب ناظر (یوسف) حضورینه کیلدیلر. یوسف آنلرنی
تانییدی. آنلر یوسفنی تانیما دیلر.

ح. یوسف: «سز کملرسز، نی ایچون کیلدگز، جاسوسلر
توگلمی سز؟» دیدی.

آنلر: «یوق بز آندای کیشیلر توگل، بز نبی محترمک اوغلیمز
آتامز ح. یعقوبدر» دیدیلر.

ح. یوسف نیچه آغای انی سز؟ دیدی.

اون ایکی ایدک برمز فرده تلف بولوب اون بر قالدق دیدیلر.

مونده نیچه گز کیلیدی دیدی. اوناو دیدیلر. برگز قایدا دیدی.

آتامز تلف بولغان قرداشمز اورنینه کوکلنی بواتور ایچون آلوب
قالدی دیدیلر؛ بو سوزگرنک راستاغینه شاهدگز وارمی؟ دیدی.

یوق، بزنگ بونده تانشلارمز یوق دیدیلر.

صوگره هر قابوسینه بره اوش بیروب بنیامین ایچون بر اوش

بیردی حرمت ایدوب ایکنچی کیلو وگژده اوده گی قرداشگرنیده، آلوب

کیلیگن توغر یلقگرنی بلیم یوسفه ایگن بیرام دیدی.

فایتوب یعقوب علیه السلامه وافعهنی سویله دیلر ایکنچی مرتبه

ینه بارماق بولغاچ یوقاریده ایتلگان ایچون بنیامین نیده آلوب

بارورغه آتالارندن ضررادیلر، آتالاری بنیامینغه قسد قیلولرندن فورقدی. لکن فرداشلری هیچ بر ضرر تپیرمامز دیوب وعك ویمین لر ایتکاندین صوڭ غداغه طا بشروب آئیده بیاردی.

مصرغه باردیلر. ح. یوسف قبول ایتوب هر قاپوسنی صیلادی بنیامینغه اوزن کم ایزکانون بلدردی مین سینی بر حیل ایله آلوب قالورمن سین کویتمه هم فورقه ادیدی. یوکلی تمام بولغاچ ح. یوسف کورساتمیچی بنیامین یوگینڭ اچسینه بر کسه قویدروب بیاردی. اون بر فرداش نابتورغه چقدیلر آرنلارندن مخصوص کشی باروب ای قافل، سز اوغری ایکن دیدی ایل نوبنی یوغالغان دیدیلر پادشاهنڭ بر کاسه سی یوغالغان آی کم تابوب کیترسه ده پادشاه بر نویه یوگی ایگن بیرهچک هم بیرونی اوستیمه آلامن دیدی.

اون بر فرداش والله معلومکن بزموندا بزوقلق ایچون کیله اداک اوغریلر توگلمز دیدیلر اگر سوزمز بالغان بولسه قاراقنی آلوب فالورسز بزنگ شریعتمز شولایدیلر دیدیلر مخصوص کشی قافلنی تنقی باشلادی اول الوغ فرداشلرینڭ بوگنی تنتوب آخرنده بنیامین یوگنی تنقدی کسه بنیامین بوگندن چقدی ح. یوسف بنیامیننی آلوب قالماق بولدی. فرداشلری بیك بالندیلر آنی آلقانچی آرامزدن برمزی آلوب قال آتامز بر فارت کشیدر بز آنی آتامزدن کوب عهدلر ایلرگنه آلوب کیلمش ایدک دیسه لرده ح. یوسف سرنڭ فتواکز اوزرینه آنی آلدق اگر باشقه گزنی آلوب قالساق بر کشی ایچون ایکنچی کشیگه جزا بیرگوچی اولوب ظالم بولورمز دیب سوزلرنی قبول ایتمادی. الوغ آغالریده آناسندن اویالوب مصرده قالسادی. طوقز فرداش فایغرشوب آتالرینه قایتدیلر وانعهنی سویله دیلر ح. یعقوب بوده بر حیلرگنه در یوسفه مصر وزیر ی بزم شریعتده اوغرینڭ آلوب فالنچاغنی قایدن بلسون دیب آرتق فایغردی یغلی یغلی کوزلرینه آق صالیدی. طوقز فردهش شول یوسف ایچون یا آورو

بولاسون ياكە ئولەسن ايندى ديهار ايدى. يعقوب عليه السلام منم
 ايله بولشما ئز ميني اوز حالچە قويگن ديب همان بر پچماقغە باروب
 يغلار ايدى. فرداشلرى يوسفنىڭ دنيادە سلامت ايدگندن اميد كيمسوب
 يوسف اولگان گمانندە بولسەلدە ح. يعقوب ح. يوسفنىڭ دنيادە
 بارلغندن همان اميد اوزمى ايدى. زيرا يوسفنىڭ كورگان دشى ميدانغە
 كىلگان يوق ايدى ياخود وحى ايله بل ايدى.

طوقز قرداشنىڭ ۳۳ىچى مرتبە مصرغە بارولرى:

ح. يعقوبنىڭ امرى ايله برادرلرنى ازلاماك واوراق آلوب قايتماق
 ايچون طوقز قردەش يندە مصرغە بار ديلر ح. يوسفنىڭ حضور يندە كروب
 بنيامين نيدە كورديلر اى ناظر آچلقدن اشەز ناچار قولمزدە آچە
 يوق مرحمتنىڭ ايله بزلرە اورلق بېر ھمدە قرداشمىز نيدە قوتقار آتامزنىڭ
 آندان آيرلغاندىن بىرلى يندە غزنى آرتدى يغلاماقدن كوزلرى صوفر
 اولدى ديديلر. ح. يوسف سزاوزگىزنىڭ جاھللىككز آرقاسندە يوسفغە
 نيلر قىلغانغزنى بلەزمى ديدى. قرداشلرى آ! سېمىن يوسفمېسن؟
 ديديلر مېن يوسف بو مېنم قرداشم ديدى آنلر عفو اوتنديلر ح
 يوسف سزگە شلئە يوق اللہ تعالیٰ ارحم الراھمېن اوزى كېچرور ديدى.
 قرداشلرى يندە شول كولمەكنى آلوب قايتوب آتامنىڭ يوزينە سورتكز
 پردەسى آچلور سوگرە آتام واهل عيالكز ايله مصرغە كىلگن ديدى.
 قايتوب كولمەكنى ح. يعقوبنىڭ يوزينە سورتيلر كوزى آچلدى.
 سوگرە ح. يعقوب بالالرى ايله مصرغە كىتدى.

ح. يوسف مصر پادشاھى دغېدە مصر اھالىسى ايله مصردن چغوب
 فارسى آلدى سراينە كېتردى ھر فايوسى شكرانە قىلديلر (باش
 ايديلر) ح. يوسف آتاسېنە منم اولدە كوروب سزدن يورانتقان
 دشمننىڭ معناسى بودر، يورادفنگزچە چقدى ديدى. سوگرە ح. يعقوب
 اهل عيالى بىرلە مصردە فالدى بالالرى بىك اورچدى بنى اسرائيل
 مصردە آبىرم وىختىرم نسل اولوب يوسفنى نساظر ايدگان پادشاھ
 قاشندەدە اعتبارلرى زور ايدى.

صوگره پادشاه اولوب آنک اور نینه بولغان پادشاه آنچق اعتبار
کوزی ایله فارامی باشلادی

حضرت ایوب.

ح. یعقوبنک برادری عیص اولادنداندر. حق تعالی آنی پیغمبر
ایتدی کوب ماللر و بالالار بپردی، صوگره بر حکمه ایچون ماللرنی آلدی بالالرنی
دنیا دن کیچردی اوزنی آورو ایتدی تننده ایتلر بتدی فوتی کیتدی
تنی قوطر لادی و قوطر لادی یانینه کشیلر کیلماز بولدی (بیزدی)
باری خاتونی تربیه سنده توردی بلالی کینچه ییدی یل اونکار دی
صبر ایتدی، حتی شکر ایتدی. صوگره ینه سلامتندی ینه کوب ماللرغه
اییه بولدی بر بالاسی بولدی آنی بشر اسملی قویدی. اوزندن صوگ
اورنینه پیغمبر بولدی اوزی آلتمش اوچ باشنده وفات بولدی.

حضرت شعیب.

ح. شعیب ح. یعقوب نسلی مکیلدن طوغمشدر. الله تعالی آنی
«مدین» و «ایکه» اها ایسنی حق یواغه اندار ایچون پیغمبر ایتدی.
ح. شعیب بیک نادلی تللی و تاثیرلی سوزلی ایدی شولایدا بولسه
«مدین»، «ایکه» خلقلرینه سوزی تأثیر ایتمه دی. صوگره الله تعالی
آلرغه توتاشدن ییدی کون قزواق بپردی نرسه لری کیدی واردی. یانقلار
کییدی. صوگره ینه بر بلوط بپردی ایکه خلقی یانقر امیددی ایله بلوط
آستینه جییلدیلر بلوط اوط یاغدردی. ح. شعیبنک و عطفی ایله اثرلنمگان
هر فایوسنی بانوب هلاک بولدی. «مدین» اهلیده فاطمی آواز ایله
تلف بولوب ح. شعیب اوزینه ایبارگان کشیلر ایله مکه گه کیتدی
مدینده ایکن بر قزنی ح. موسی غه ویردی.

ظالم فرعوننىڭ بنى اسرائيلغا ياوز معاملەسى.

ح. يوسف دن صوڭ مەردە بنى اسرائيل كۈ بابوب همان آنالرىنىڭ دىنلرنى قويمادىلار.

مەصرنىڭ اصل خەلقى قېمىلەر يىلتىز وتىرىلەرگە عبادەت ايدەر ايدى دىنلرى باشقە باشقە بولغانغە بنى اسرائيل ايله قېمىلەر آراسىندە چىن دوستلۇق يوق ايدى.

مەصرنىڭ پادىشاھى (فرعون) ھەمدە اصل خەلقى قېمىلەر بنى اسرائيلغە ھەر تۈرلۈ آغىر مەشەقتلرنى تارتىدىلار ايدى شۇلايكە بولسە آنلارنىڭ اورچولرىندىن خۇف لىنلەر ايدى بنى اسرائيل آنلارنىڭ چىر ظلم لىرىنە توشىنوب كىنگان يۈرۈپتەنە كوچارگە استەسەلردە بىر نېچە سېبىلەرگە مېنى مەقسودلارنىنە ابرشە آلەمىلەر ايدى.

اول وقت كەلەندىن بىرى فرعونغە خېر بېردى، بنى اسرائيلدىن بىر بالا تۇپاق سېنىڭ دولتىكىنى آلاچاق دېدى. فرعون بۇندىن قورقۇپ آنلاردىن تۇغان اير بالا لىرىنى اوتۇرتۇرگا مەخسۇس كىشىلەر قويدى آنلار تۇغان بىر بالانى اولتۇردىلار.

بىر كۈن ح. يعقوبنىڭ اوغلى لاوينىڭ ھەيران اسملى اوغلىنىڭ بالاسى بولدى. (۱) آناسى بىر سەندۇق اچىنە تۇپ نېلىگە آندى نېل بىلغەسىندە سەندۇق آغۇب بارغانون فرعون زۇجەسى آسپە كۈرۈپ تۇتتى سەندۇقنى آچدى اچىندە بىر بالا كۈرۈپ آڭا مەھبەت ايتتى جىلدارغە مۇنى اوتۇرماڭز اوسكەچ شەھەرگە بارار ياخۇد اوغلى ايدارمىز دېب سىرايە كىتتىدى آنى ايمىزماك اېچون كۈب آنالار كىتتۈرۈپ قارىسىدە بالا ھېچ بىر سېنىڭ ايمەچاگىنى ايمەمدى. آسپە نېچكىدەر اوز آناسىنى آلدردى بالا دىر ھەل ايمە باشلادى شۇل روشقە، فرعون سىرايەدە اوستىدى فرعون سىز نەمادى.

بالا اوسکاج مصرغه يورورگه چقدى بنى اسرائيلدن برکشى ايله بر قبطينك عوغاسنى كوردى قبطينك كوكرا گينه صوغوب اوتردى. شونلقدن فرعوندن قورقوب مدينه گه قاچدى، صوگره شعيب (ع. م.) يانينه باردى قزنى آلنى مهر برابر ينه آندى اون يل خدمت ايتدى.

حضرت موسى و هارون.

ح. موسى مدينه ده اون يل تورغاچ هائلسى ايله مصرغه بارورغه چقدى طور طاغينه اوچرادى الله تعالى نك اوزى ايله سوزلشدى الله تعالى پيغمبرك و بردى مصرغه باردى هارون ايله كورشدى ايكوى فرعوننى حق دينگه اندارگه بارديلر حق دين ايله بريديلر همده بنى اسرائيلنى كندان يورطينه كوچره ام ديديلر.

فرعون ح. موسى غه قاراب سمن ايكان بز نك سرايده اوسوب صوگره برگناه اشلب قاچقان بالا ايندى بولاي سوزله ماك بولاسن ديدى. ح. موسى البته مين ايدم حاضر رهم بگنا پيغمبرك و بردى سنى حق دينگه دعوت ايله بپوردى ديدى. فرعون رهم نى ديمك ديدى.

ح. موسى بيرنى و كوكنى و بارچه مخلوقاتنى تربيه ايدوچى ديمك ديدى فرعون آچو ايله مصرده مندن باشقه رب يوقدر آلاى سوزله ساك زيندانغه يابدورمن ديدى.

ح. موسى نياقنى بيرگه ناشلادى زور آژدها بولوب سلكنه باشلادى. فرعون قورقدى كاهنلر خيبر بيرگان بالا شول بولماسون ديب اويغا دوشدى قومينه غير ايتدى موسى برزور ساحردر، سز نك اعتقادكزنى بزوب مصر حكومتنى آلماتى استيدر ديدى. آنلر بر آژ مهلت بير اطرافقه كشيپلر بير نى قدر ماهر ساحرلر بولاسه كيلسونلر ساحرلر كور ساتسونلرده موندن اوسنون كيلسونلر ديدى فرعون آنلر دېگانچه ساحرلر جيدر ب سحر ميدانينه كيتردى فرعون طرفندن

ساحرلار فرعوننڭ غالب بولوى ايچون ديب اوزلرينڭ سحر ايچون بولغان آلنلرى آغاچلار ويبارى ميدانغه آندىلرده كشىلر كوزنه مونلرنى يلان كىي سلكتوب كورستىلار. ح. موسى ده طاياغنى آندى آردها بولدى آلنلرنڭ يلانلر ينى يوتدى عجب گه قالدىلار ايمان كىتردىلار فرعون اوزى ايمان كىترمگان يتهى قومنى ده طيوب قورقتوب قاراسده سوزينه قارامادىلار. ينه نيچه نيچه واقعهلر اونكچ فرعون بنى اسرائيلنڭ مصر دن كىتولر ينه رخصت بىردى.

ح. موسى بر كىچ تعين ايدوب آلنلرنڭ هر قايسىنى چىوب سويش ديگىزى فرينه آلوب چقىدى. ايرنه گوسن فرعون عسكر ايله بولار آرتندن كىلوب يتدى.

ح. موسى طاياغى ايله ديگىزگه سوقدى. اون ايكى يول آچلدى. بنى اسرائيل دن اون ايكى سبط شول يوللاردن چقىلار. فرعونده آلنلر آرتندن ديگىزگه كردى. ديگىز كىلوب قاپلانوب فرعون غرق بولدى اولكسسى عبیره ايچون ديگىز فرينه چقارلدى.

بنى اسرائيل موندن اونوب كىنغانغه تاباسفر قىلماقدالر ايكان بولده عمالقهدن بر قومنڭ يورطينه اوچراب صورانلرگه تابىغانلرنى كوروب بنى اسرائيلده موسى (ع. م.) دن آلنلر الهسى كىي بىزرگده بر الهه ايرشدر ديدىلار.

ح. موسى سز جاهل قومسز آلنلرنڭ عبادتلرى باطلدر سزگه اللهتعالى نىقدر نعمتلر بىروب باشقه قوملردن اوستون قىلدى. شولايدىه آسارغه شكرانه قىلا بله مى سز ديدى. اول وقت كىنغان يورطينده ايسڭ زور شىرلر عمالقهدن جىابره قولنده ايكان آلنلرنى شىرلردن صوغش ايله قووب چقارماق تىشلى بولدى. ح. موسى قومينه صوغش ايله بىوردى آلنلر جىابره ايله صوغشمىمىز ديدىلار. ح. موسى بددما ايتدى. شول سببلى قومى تيه صحراسنده قرق يسل قالدىلار هيچ بر ياقه كىده آلهادىلار. مصرداغى اسيرلىكلرنى اونتوب

های مصر دیمب ایسکه توشره باشلادیلر. تیه صحراسنده وقت الله‌تعالی آنارغه قدرت خلواسی همده سلوی قوشی بیروب طعام‌لاندردی. نادلی آز قلدن طویب وکوکلمری فایتوب دخی بز بقله و صوغان شیکلی حیوبات و سبزه استرز دیدیلر.

ح. موسی ریجیب مصرغه بارگنر استه دکمگنر نرسه لر آندا بولور دیدی. ح. موسی طورطاغینه اندالنندی فرداشی هاروننی اورنینه وکیل ایدوب طورغه کیتدی. فرق کون طورده توردی الله‌تعالی ننگ اوزی ایله سوزلشدی، طورده تورات ایندی. ح. موسی فایتقاچی بنی اسرائیلنی سامری اسملی «منافی» آزدردی کهشدن بز او صورتی باصاب بز او کیبی اگزندردی بو سز ننگ الگنر موسی ننگه الهه سی بودر موسی آنی از لب طورغه کیتدی دیدی. بز اوغه تابنرغه قوشدی، تابنرغه باشلادیلر. ح. هارون منع ایتدی و اوگتله دی شولایده بولسه ح. موسی کیباگچی آیرلمهز دیب کیر یلک ایتدی لر ح. موسی تورات شریف ایله طوردن فایتدی فی کورسون بنی اسرائیل بز اوغه تابنا باشلاغانلر ح. موسی آچولاندی سامری گه لعنت او قوب بز اوونی یاقدی، کلنی دکزگه آتدیده بنی اسرائیلنی سامریدن نیک آلداندک دیب هاروننگ صافالندن توتدی.

هارون: «مین نی قدر اوگت نصیحت ایدوب فارادم سوزم قبول ایدمادیلر» دیدی. صوگره بز اوغه تابنوچیلر توبه ایتدی لر. صوگره ح. موسی توراتنی میدانغه قویب تورات چه عمل گه اویره نه باشلادی. ح. موسی الله‌تعالی ننگ بارلق و براسکنی بیک فینلق ایله گنه آکلانوب ذهنریلرینه اورناشدردی.

موندن صوگ نیچه نیچه یلر و نیچه نیچه واقعه لر بولوب بر قرن (۲) چهاسی اونکچ عمالقه دن جبابره ایله صوغشودن باش تارتقان خلق دنیا دن کیچوب اورنلرینه فکرلی یاشرلر یئتدی.

ح. موسی بنی اسرائیلنی بحر لوطانك جنوب طرافینه آلوب باردی آندان آلهراق كیدوب غوج بن عنق اسملی پادشاه بزله صوغشوب آنارغه اوستون كیلدیلر. شول چیتدن شریعه یانغاسینك شرق (قویاش چغوشی) یاغنداغی شهرلرگه اییه بولدیلر. ح. هارون موسی (ع. م.) دن اول وفاة ایتمشدر.

ح. موسی ده ح. یونس اوغلی افرایه نك سبطندن یوشع اسملی کشینی اورینه تعیین قیلوب دار بقاغه کوچمشدر.

حضرت الیاس.

ح. الیاس پیغمبر بولغانده قومی بعل اسملی پتقه طابنار ایدی ح. الیاس بعلنی قویگیز هر قایومزنی یاراتقوچی ذاتقه عبادة ایدگزدیب نصیحت ایتسهده دگلامادیلر صوگره عذاب برله قورقتوب فارادی همان قولاق صالمچی حضرت الیاسنی شهرلردن سوردیلر. الله تعالی آنلرنك شهرلرنك برکت فی آلدی یغهور یاغدر مادی خلق آچلقدن اولاكسهلر آشادیلر آخرده ح. الیاسنی ازلب تابوب آناردن عفو اوتندیلر بیورغی ایله عمل ایتدیلر الله تعالی بلالرنی آلدی اش ایرکنگه کیتکچ بنه کافر وفاسق اولدیلر.

ح. الیاس آنلردن کوئلی قایتوب بر طرفقه کیتدی آنلردن بتولای آبرم تورا باشلادی. صوگره اورینه ایسع فالوب خلققه کوب وعظ نصیحت ابده باشلادی.

حضرت الیسع.

ح. الیاسدن صوگره ح. الیسع بر قدر وعظ نصیحت ایله مشغول بولغاچ پیغه برك كیلوب بنی اسرائیلنی اصلاحه طرشدی بنی اسرائیل کوندن کون آزدیلر (بولدن چقدیلر) الله تعالی نك کتابنی آرتقه طاشلادیلر همان پادشاه لق مملکت نزلعلری ایله نزاع (تالاش) قیلوب اوتکارر اولدیلر.

آخر الامر الله تعالى آنلر اوستينه آثور يه دولتينى ايركلى فيلدى شول زمانده دولت آثور يه گه حضرت يونسنى پيغمبر ايدوب بېردى.

حضرت يونس.

ح. يونس بنى اسرائيل نسلندن بولوب «نينوا» اهالينه پيغمبر بولدى آنلرنى ايمانغه اندادى آنلر ح. يونسنىڭ سوزنى دكلامىچى همان پتلىرغه عبادت لرنى قويماديلر. صوگره ح. يونس الله طرفندن عذاب بېرله چهك فرق كونيگه قدرى نينوا شېرى يرگه باتاچاق دېدى فولاق سالماديلر. صوگره ح. يونس آنلردن اميد ازدى آچوى كيلوب الله تعالى طرفندن رخصت كيلمى تروب نجل فرينه كيلدى كيتارگه حاضرلنگان كيمه كورب آنده بندى كيمه بورمهدى كيمه بورتوچى اچمزه بر گناھلى كشى بولورغه كيراك لېذا كيمه بورميدر دېدى. فرغه سالورغه كيراك كيمه چقسه آنى دېگزرگه آتورمز دېدى فرغه سالماديلر بونسته چقدى ح. يونس گناھلى كشى مين من ديب اوزنى دېگزرگه آندى. شول وقت برزور بالق بوتدى بالق اچنده سلامت بولغانغه فيلقان اشينه (الله تعالى دن رخصتسز نينوا خلقنى تاشلاب كيتووينه) بيك او كندى توبه ايندى بالق ح. يونسنى سلامت بولغانى حالده دېگزر فرينه چقاروب آندى. صوگره ينه الله تعالى آنى نينوا اهاليهسنى حق دينگه اوندارگه فوشدى ح. يونس كيمه گه منگان كوننى كوكك فارالوب نينوا شېرىنى قاره طومان قابلامش ايدى نينوا خلقى ح. يونس نك عذاب ايله قورقونى ايسلرينه توشروب ح. يونس نى بيك ازلهسه لرده تابا آلامش لرايدى. ح. يونس نى تايمانچ نينوا خلقى اوزارى نينوا شېرىندن طش بولغان «توبه توبهسى» دېگان يرگه چقوب الله تعالى گه بالوارديلر الله تعالى توبه لرنى قبول ايدوب وعده فيلقان عذابنى بېر مهدى صوگره ح. يونس با كېندن نينوا اهالينه كيلدى الله تعالى نك حكملرينى ايرشدر ب نينوا خلقى ح. يونس نك نصيحتى ايله عمل ايدده باشلاديلر.

حضرت اشعيا.

ح. يونس دن صوڭ بىنى اسرائيل چىندە يىنە ناچار اشلىر كى بايىدى
 اللہ تەئالى آنلارنى عقى دىنگە اندار ايچون ح. اشعياى پىغمبەر ايتىدى.
 ح. اشعيا تورلپچە وعظ نصيحت ايدوب قاراسەدە سوزىنى دىگلا مالورى
 اوستىنە اوزىنى شپىد قىلدىلر.

حضرت زكريا.

ح. زكريا سليمان (ع. م.) نىسلندىر نىت المەقسەدە تورات
 يازو قىربان چالو خىدمەتارندە باشلىق ايدى، اللہ تەئالى آڭا پىغمبەرلىك
 بىردى. خاتونى (ايساع) بالا توغدىرماز ايكان قارلىق كۈندە جبرائىل
 (ع. م.) يىحىي اسمندە بىر بالالارى بولاچاقنى خىبر بىردى بىك قىواندىلر
 ايساع يوكلى بولوب ح. يىحىي نى طوغدىردى ح. زكريا يوز ياشدە
 ايكان بىر ياوز گمان ابلە يهودىلر طرفىدىن شپىد قىلندى.

حضرت يىحىي.

ح. يىحىي ح. زكريانىڭ اوغلىدىر ح. يىحىي كچكەنە بالا ايكان تورات
 شريفنى قولىنە آلوب بىنى اسرائيل نى وعظ و نصيحت ايدار ايدى. آناسى
 كىي ح. موسى نىڭ شريفنى ابلە عمل قىلو اوز رىنە بىنى اسرائيل غە پىغمبەر
 بولدى. سوڭرە عصر داشى ح. عيسى اوتىز ياشىنە يىتىد كى ياڭى شريعة ابلە پىغمبەر
 بولوب ح. موسى نىڭ شريفنى نىسخ قىلدى. شول آرادە بىنى اسرائيل نىڭ
 «رئىسى» قىرنداشىنىڭ قىزىنى آلورغە تەددى شريعة موسى بىرلە قىرنداش
 قىزىنى عقد درس بولسەدە ياڭى شريعة (عيسى عم، شريفنى) ابلە
 قىرنداش قىزىنى آلماق حرام قىلنغانلىقىدىن ح. يىحىي عقد قىلمادى شول
 سببىلى رئىس قىدىس ح. يىحىي نى بوغاز لاندى.

حضرت عیسیٰ

ح. زکریانک خاتونی (ایساعنک قز قرداشی) حنه بنی اسرائیل نك
 اولوغ کشیلر نندن عهران اسملی کشینک خاتونی ایدی.
 حنه ده ایساع کبی بالا تابمی ایکان الله تعالی بگا بر بالا بیرسه
 بیت المقدس خدمتنه ویرور ایدم دیب نذر ایتدی. اول زمانده ایر
 بالارنی بیت المقدس خدمتنه تعیین فیلو عادت ایدی. حنه ده ایر بالا
 نابونی تلاب ایتمسگانهچه نذر ایتدی او یلاغاننک کیرسی اوزره قز بالا تابدی
 مریم اسملی قویدی شولایده بولسه آنی آلوی بیت المقدس که کیتردی.
 آلیکز بو مریمنی مسجد که نذر دور دیوب بیت المقدس خدمتچلرینه
 ویردی قبول ایتدیلر. سوگره ح. زکریا آنی آلوی خاتونی یانینه
 کیتوردی مریم آنده اوسدی سوگره ح. زکریا مریم گه بیت المقدس ده
 مخصوص بر حجه یاصاتدی ح. مریم شونده طوروب عبادة ایل مشغول
 بولدی یانینه ح. زکریا دن باشقه کشی کیرماس ایدی.
 سوگره جبرائیل علیه السلام مریم نك یانینه باروب مریم نك یگندن
 اوردی مریم یوکل بولدی الطی آیدن سوک مریم دن عیسی عم.
 طودی ح. مریم صاروب بیشککه قویدی سوگره بیشکدن قومی یانینه
 آلوی باردی قومی مریم سین فی اشله دک؟ آناک ناچار آدم توگل
 ایدی آناکده فاعشه توگل ایدی سین بر ناچار اش اشله مش سن
 دیوب آنی رجم (تاش برله آتوب اوترمکچی بولوب) قوللرینه تاشلار
 آدیلر ح. مریم آنار دن سوگره دیب قولی ایله عیسی فی کورگازدی بز
 بشککه گی بالا برله نیچوک سوزلشیک دبدیلر بشککه گی عیسی مین
 الله نك قولی من بگا کتاب بیردی بنی پیغمبر ایتدی قای اورنده
 بولسامده مینی مبارک فیلیدی طوغان کونمه و اولسگان کونمه
 وقوبار لغان کونمه مگا سلامتک ویردی دیدی.
 یهودیلر بو سوزلرنی ایشتوب خیران قالوب ح. مریمنی
 رجم ایچون آلقان تاشلرینی بیرگه تاشلادیلر ح. مریم گه قول

اوزاتمادیلر. شولایده بولسه یهودیلر آناسز بالا بولورمی دیب اوز
 آرا تورلی سوزار سوزلب ح. زکریاغه باوز گمان قیلدیلر. نهایت
 زکریانی شپید ایتدیلر. ح. مریم عیسی نی آلوب مصرغه کیتدی اون
 ایکی یللمر آنده نوردی صوگره ح. مریم ح. عیسی ایله قدس بورطنگ
 «ناصره» قریه سنه قایتوب اوطن یاشنه قدر آندا نوردی اوطن یاشنه
 ایرشدکده بر یاگی شریعه ایله پیغمبر بولدی انجیل شریف ایتدی.
 ح. عیسی کوب معجزه لر کورساندی اولی تر لدردی، آندان طومه
 صوفر بولغان کوزلر نی آچدی شولایک بولسه بالغون ایکی کشی ایمان
 کیتدی (آنلرغه حواریون دیونلور) حواریونلر ننگ برسی شمعون
 الصفا اسملی کشیدور نصارا آراسنده: طرس دیب یورتورلر برسی
 شمعون اسمنگ ایکنچی بر کشیدور نصارا آراسنگ یودا دیب یورتورلر
 آنلرغه باشقه یهودیلر ننگ ایمانغه کیلماولاری گنه یتمی ح. عیسی نی
 اولترماک بولوب یوریلر ایدی. بر کیچ ح، عیسی عادتق اوزرینه
 حواریون برله جیلوب باشرون او طروش ایدی اول وقت یهودیلر
 ح. عیسی نی آشفغلق ایله از لیلر ایدی. ح عیسی حواریونغه خطابا
 طاك آلدندن برگز بنم پیغمبرلکمی انکار ایدوب بنی یهودیلرغه
 بلدره چاک بیک آز آچغه صانلاچاق دیدی واقعا حواریوندن یودا
 (شمعون) یهودیلر یانینه باروب آنلردن بر آز رشوت آلدی ح.
 عیسی ننگ قایدا ایکننی بلدردی، یهودیلر اول اورنغه باردیلر الله
 تعالی اوز آرارندن بولغان بودانی ح. عیسی صورتینه آلماشدردی
 آنی عیسی دیب آصدیلر عیسی نی آصدق دیب گمان ایتدیلر حالبوکه
 الله تعالی عیسی نی ادرس علیه السلام کبی کوکگه آشردی. نصارا
 آراسنده بو اش بیک آچق بلنوب خیانتچی کشیلرگه یودا دیه تحقیراً
 اسم بیره باشلادیلر. ح. عیسی کوکگه آشقاندن فرق یل صولک رومه
 خلقی قدس شریف گه هجوم ایدوب یهودیلر ننگ قایسنی اولتر دیلر
 قایسنی اسیر ایتدیلر قدس شریفنی خراب ایتدیلر یهودی کتابلر نی
 یاندیلر بیت المقدس نیمده آوداردیلر قدس شهرنی بنی اسرائیلدن

بوش قالدردیلر. یهودیلر تارمار بولدی آندان صوڭ بر جبرگه
جیلوب جمعیتلر یاصاب اوزلرنی بر مستقل قوم ایده آلماینجه هر
برده خور بولدیلر. ح. موسی نڭ وفاتندن ح. عیسی نڭ طو وونه قدر مڭ
بیدی یوز اون آلتی یل اوتمش اییدی، ح. عیسی اونز باشنه
یتدکده پیغمبر بولوب اوچ یل قومنی حق دینگه اوندهدی باری
اون ایکی کشی ایمانغه کیلیدی آنلر نڭده برسی حضرت عیسی غه
خیانت قیلیدی.

ح. عیسی کواکگه آشقاچ حواریون ح. عیسی نڭ وصیتی
ایله تورلی بیرلرگه نارالدیلر عیسی علیه السلام دیننی حلقه اڭغارنو
ایله شغلندیلر. صوڭره انجیل شریف دیب سیر عیسی دن تاریخ
یولی ایله یازلمش کتابلر بولوب بو کتابلرده عیسی ع. م. نڭ
بعض حاللری وصفانلری یازلمش اییدی. همه سنی کوزدن
اوتکار دیلر دورت نسهغه آیردیلر آلارنی قاراغانده درستلککه
یاقین کوردیلر. انجیل شریف دیب نصارالر آراسنده یورتله
تورغان کتابلرده بو دورت کتابلردر. حواریون بیراق بیرلرگه
تارالوب عیسی علیه السلام دیننی ناراتورغه تورشسالرده اول
وقته دنیا کفر برله تولغاندن قبول ایستکانلریده آچق بلدر میچی اوچ
یوز یلدن آرتق اورتلوب قایده طاو تیشگی کبی کشی کورمی تورغان
اوتلر ده غنه عبادة قیلر اییدی. مونلرنیده توتسلر مخصوص جزالر
بیرورلر اییدی. آخرده رومه ایمپراطوری (قسطنطین) تاریخ میلاد
عیسی دن اوچ یوز اون یل صوڭره عیسی ع. م. دیننڭ آچقندن آچق
یورتلونه رخصت اییدی. عیسی دیننڭ حریت ویردی. صوڭره قسطنطنیه
(استانبول) شهرنی باصانندی ایسکی پایتختی بولغان رومه شهرینی قویوب
قسطنطنیه شهرینی پای تحت اییدی ایمپراطور اوزیده عیسی ع. م. دینینه
کردی. آندان صوڭح. عیسی غه ایمان کیتروچیلر کوبایوب ح. عیسی دینی

کوب بیر لرگه نارالدی، عیسویلر غه نصارا دبلدی. آخر نده شریعت عیسی پاپالر قولینه فالوب هر نیقدر اختلافلر کو بیدی رومه دولتیده شرق غرب قسملری ایله، ایکیسگه بولنوب شرق ایله پراپورینک پایتختی ستامبول غرب ایله پراپورینک پایتختی رومه شهری بولدی.

ایکی پایتخت برسی بر سیننه دشمن بولدقلری کیی مذهبده باشقه باشقه بولدیلر. هر بولگی ریم پاپاسینه ایاز دیلر بوللرغه قاتولک دبلدی ایکنچی بولگی استامبول بطریقینه تابع بولدیلر بولرغه اورتودقس دبلدی صوگره برسی بر سیننه باشقه بولغان مذهبلر کو بابوب نصارا دینی بتونلای اصلندن چیقارلدی هر نیچه مذهبنگ عبادتخانهلری بیودیلر عبادت خانه سیننه اوغشادی.

موندن باشقه ملکر کفر اوزره ایدیلر پیغمبرده اوزاق وقت کلمدی شول سببلی بتون دنیا خلقی قاراکفی لقمه قالدی.

سنه ۶ فیل .

صفا شیرنده ابرهه دیگان پادشاه بر زور عبادتخانه صالدردی بو عبادتخانهنی صالدرودن مقصودی، عربلر کعبه اللنی زیارت قیلودن بیزدروب، کوکللرنی صغاده گی عبادتخانهغه محبت قویدرماق صوگره آناغه زیارت قیلدرماق ایدی. عربلر ایسکپدن کعبه اللغه زیارت قیلوب کیلگانگه آندان کوکللرنی برده بیزدربیلر ایدی یاگی صالغان صغاعبادتخانه سیننه اصلا کوکل صالمیچی آناغه ناچار کوز ایله قاریلر ایدی. حتی عربلردن بری هر کون یاگی عبادتخانه اجینه نجاستلب چققان ایدی. بو اشکه ابرههنگ آچوی کیلوب کعبه اللنی یتمق واتماق ایچون کوب عسکر همده بر زور فیل ایله توغریدن توغری مکه گه کیندی مکه گه یافینلادقمه فیل برگه چوکوب. مکه گه نابا بارماس بولدی نیقدر کوچلاسلرده مکه گه نابا نارتقاندن اصلا بارمیچی ایکنچی طرفه بورغانده سیکرتوب چابا ایدی. شویله

نزاع فیلشوب باتقازنه الله تعالى طرفندن ابابیل قوشلری کلدی هر برینگ. آغزلرنده وآیاقلرنده واق تاشلر بولغان حالده ابرهه عسکری اوستینه کیلوب تاشلرنی یاودرا باشلادیلر.

تاشلر قایسینه تمسهده چراحتلر یاکی اوتررایدی کوب عسکر تلی بولدی بعضسی آواتینه قاچوب فوتلدیلر ابرهه اوزی ناچار حاله فوتلوب صنفا شهرینه قایتساده کوب نورمیچی شول آورو ایله وفات ایتدی.

بولغه عربلر «سنه فیل» فیل یلی دیب آط قویدیلر بویل میلاد عیسی دن بیش یوز آلتمش طوقزنجی بلغه توغری کیله در.

سید الانام محمد علیه السلام ننگ دنیاغه کیلوی.

پیغمبرلرنک صوکی بولغان محمد علیه السلام ننگ الله تعالی دن ایندرلرش کتابلرده آخر زمانده کیله چاکی وفی روشده بولاچاغی معلوم ایدی. همه اونکان پیغمبرلرنک بعضسی آنک آخر زمانده کیله چاکنی ونیندای کشی بولاچاغنی سوزلرش ایدیلر. شول روشجه میلاد عیسی دن بش یوز سیکسان ایکنچی یلی «سنه فیل» ایله مشهور بولغان یلده ربیع الاولنک اون ایکنچی کیچهسی دوشنبه. . . طاک آلدنده مکه شهرنده «عرب مستعربه» دن مشهور قریش نسلی دیگان نسلدن طووب بیر یوزینی نورلاطمشدر.

محمد علیه السلام ننگ آتا بابالری.

محمد علیه السلام ننگ آتاسی عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی بن کلاب بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهر بن مالک بن نضر بن کنانه بن خزیمه بن مدرکه بن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان موندن بوقاری آچی معلوم نوگلدلر.

محمد (ع. م.) آناسی آمنه بنت وهب بن عبدمناف بن زهرة
بن كلاب بن مره بن كعب القریشیة الزهریه در.

محمد عليه السلام ننگ توغان كونه گئی بعض واقعه.

محمد (ع. م.) ننگ طوغان كونی مكه اهلربنه گنه معلوم بولمیی
بتون بیر یوزینه معلوم بولدی دیسا كده درستدر. زیرا اول كونی
اطراف ارضه نیچه نیچه عادتدن طش انلر ظاهر بولدی كبی
هر قابوسی محمد (ع. م.) ننگ طوونه ونیندای كشی بولاچاغینه علامه
ایدیلر. مثلا: اول كونی كعبه اللدغی زور بتلر بقلوب بیرگه
نوشمش، كسری ننگ (۲) صارایی آبرلمش بكرمی دورت چارلاغندن
اون دورت چارلاغی بقلمش، فارس یورطنده مك بیلدن بیرلی
سوننگان او ط سونمش، ساوه صوی برگه باتوب بتمش، فرات
بلغسی آغوندن یا گلشمش.

محمد عليه السلام ننگ تریبه روشی.

محمد عليه السلام طوغان زمانلرده مكه اهالیسی یا كئی نوغان
بالانی مكده تریبه ایتیمیچی هواسی بخصی بولغان بیرده سوت آناسینه
بیروب تریبه ایندرلر ایدی بواش اطرافقه معلوم بولغانلقدن اطرافدن
سوت آناتری کیلوپ ایزمك ایچون برار بسالا آلوب كیدارلر
وتریبه ایدوب آنا آنالربنه کیفروب طابشورلر ایدی.

محمد (ع. م.) نیده «بنی سعد» قبیله سندن حارث اسملی كشینك
خاتونی حلیمه كه بیروب بیردیلسر. محمد (ع. م.) بارغاچ اول اطرافده
بركت آرندی حلیمه بخصی تریبه ایدوب آناسی آمنه گه كیفروب طابشردی.

محمد عليه السلام ننگ یتیم قالوی.

محمد (ع. م.) ننگ آناسی محمد (ع. م.) طوغماسدن ایکی آی
مقدم وفات اولمش ایدی، طووب آلطی باشك یتدكده آناسیده وفات

(۲) كسری ننگ پادشاه لرینك هر برینه كسری یا كه خسرو دیلور بواورنده كسری دن
مراد نوشروان بن قباد بن فیروزه ر.

بولوب باباسى عبدالمطلب اوز تربيەسىنە آلدى محمد (ع. م.) نىڭ باشى سىكزگە كېلىگان ايكان عبدالمطلب دە دنيادىن اوتوب آتاسىنىڭ قرداشى ابوطالب تربيەسىندە فالدى.

محمد عليه السلام غە پيغمبرلك كىلوى.

وقرآن اينوى:

محمد عليه السلام غە فرق ياشدە ايكان پيغمبرلك و فرق اوچ ياشدە ايكان رسوللك كىلمشدر.

نبوتى رۇبىي صادقه ايله باشلانوب آلتى آي قدرى ھرنى كورور اولسه تمام عىنيلە ظاھر اولوب دوشنى كوردكى چە يساد ايتمش وسوزلش ھىدە شول روشچە ميدانغە كىلمشدر، بر كون «ھرا» طاغندەغى مغازدە يالغزچە عبادت قىلماقندە ايكان جبرائىل عليه السلام كىلوب كورنمش.

«اقرأ بسم ربك الذى خلق خلق الانسان من علق اقرأ وربك الاكرم الذى علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم» آيات كرىمەلر ينى ايندر مشدر.

محمد عليه السلام غە وحى نىڭ مھابىتى خوف بېر مش و حضرت حدىچە يىانينە واروب اوز ينىڭ اوستىنى اورتدريش (قاپلانمش)... آندىن سوڭ وحى كىسلوب جبرائىل عليه السلام كورنماس بولدى فقط اسرافىل عليه السلام ئۇلەنيدە برگنە كىلوب رسول عليه السلام غە بعض بر نرسەلر اينتوب كىدار ايدى.

شول روشچە اوچ يل قدر اوتكاج بر كون كوكدىن «ندا» ايشتوب يوقارى قارادندە جبرائىل عليه السلام نىڭ اينگانىنى كوروب كوڭلىنە ينە خوف دوشدى جبرائىل (ع. م.) كىلوب «بايھا المدثر» آية كرىمەلر نى ايندردى بو روشچە رسوللك باشلاندى آندان سوڭ جبرائىل (ع. م.) قرآن آيةلر نى برى آرندىن ايكنچسىنى... ايندروب كىلوب كىتوب يورى باشلادى. شول روشچە بكرمى اوچ يلغە قدر بوروب سوڭرە قرآن تمام اينتوب يندى احكام اسلام تمام بولدى.

بو دین، دین اسلام (هر باطلدن سلامت بر قانون) بولغانغه باشقه دینلرنی نسخ قیلدی اسلامنده بیوک دین اولمادغی همدە اسلام دیننی قرآن بیک یخشى بلدرگانگه کوره محمد (ع. م.) دن صوڭ پیغمبر کیراک بولمادی شول سببلرگه مینى محمد (ع. م.) خاتم الانبیا (پیغمبرلرنڭ صوڭقى) اولدی. موندین صوڭ نبی رسول کیلچاک و کتاب اینهچک بولماینچه اسلام دینی قیامتکە قدر باقی دیندر.

باشلاب ایمان کیترگان کشیلر:

اؤل حضرت خدیجه ۲ نچی ابوبکر الصدیق بوندن صوڭ ابوبکر واسطهسی ایله ده بر نیچه کشى مسلمان بولوب نیایت بودر جهیه ایرشمشدر.

هجرة نبوی:

قریش مشرکلری محمد (ع. م.) خه ابارگان کشیلرگه کوب تورلی اذا و جفالر ایله جفا قیلغانلقلرندن محمد (ع. م.) آنرغه مدینه گه هجرة قیلورغه رخصت ایتدی. مشرکلردن طویقان مسلمانلر مدینه گه هجرة ایتدیلر محمد (ع. م.) نڭده مکه کافرلرندن بیک طویغانلقلندن هجرة قیلورغه درق بار ایدی لکن وحی الهی سز بر اشدە قیلماغانغه الله تعالی دن وحی کیلمی توروب هجرة قیلورغه قصد قیلمی ایدی.

مشرکلرنڭ اولوغلری بونلرنڭ هجرتلرینه اچلری پوشوب محمد (ع. م.) نڭده هجرة قیلوندن خوفلنلر ايسدی شول سببلی اولرلرنڭ هر بر مهم اشدە جیولاتورغان «دارالندوه» (قصی بن حکیم، نڭ خانه سینه) چیلوب محمد (ع. م.) ایچون نیندای تدبیر کیرا کلنگنی هر بری اوز فکر نیچه سوز اب نیایت ابو جهل فکرینه قرار بولدی. ابو جهل آنی اوتر وگه باشقه بر اش یوق دیدکی ایچون محمد (ع. م.) نی اوتر وگه بر نیچه کشى تعیین ایتدیلر. مخصوص کشیلر محمد (ع. م.) نڭ خانه سینه کیلوب آنک بوقوغه کیتدکنی کوتدیلر. اول وقت ابو جهل وامثالی ده آنده ایدیلر.

محمد ع. م. غه جبرائیل کیفیت حالنی سوزلب مدینه گه هجرت
ایدارگه الله تعالی طرفندن اذن بیرلگانی اوزی ایله برابر ابوبکر
الصدیقنی آلوب چغارغه اذن بیرلگانی بلردی. محمد علیه السلام
حضرت علینی چاقروب آنارغه مونارغه طابشرلاچاق امانتلرنی بیروب
ایهلرینه طابشرغه بیوردی اوزینک مدینه گه هجرتنی بلردی موندین
صوڤ کوب نورمای اوزکده بار فقط حالا بنم دوشا کده بات مشرکلر
مین یاتقان گمان ایتسونلر دیدی. علی محمد ع. م. نک باشل حرفه سنی
یابنوب یاندی محمد ع. م. بر اوچ طوفراق آلوب «بس» سوره سینک
اولندن «فاغشیناهم فیم لایبصرون آخر نه قدر اوقوب اول طوفراقنی
چولغان مشرکلرگه صاچوب اچلرندن چغوب کیتدی. مشرکلر کوزلرنی
آچوب کورور کبی فاراب نورسه لرده کورمدیلر صوڤره محمد ع. م.
دوشا کنده علی ایدکنی دوشندیلر علیده آنلرنی «تقحیراً» محمد ع. م.
نیرونده آرالرندن چغوب کیتدکنی بلردی بیک عجب لندیلر خورلانندیلر،
آرنق آچولری کیلدی مکه ننگ آستنی اوستنکه کیتروب ازلدیلر تابا
آلهادیلر حتی محمد ع. م. نی تابوب کیترگان کشیگه یوز نیه بیراچکلرنی
وعده ایتدیلر الحاصل نیقدر طرشسه لرده تابا آلهادیلر. محمد ع. م.
اول کون قایا بولسه ده بربرده یاشرنوب ایرته گوسین ابو بکر الصدیقغه
باردی کیفیت حالنی سوزلدی شول کیچ برار دیه، یول باشچیغه عبدالله
بن اریقط دیگن ماهر کشینی آلوب مکه دن چقدیلر «جبل ثور» گه
یتوب بر مغاره اچینه کر دیلر الله تعالی ننگ امری ایله شول وقت مقاره
آغزینه اورمکوچ کیلوب پرور قوردی. کوگر چن اویا یاصاب یومره،
صالدی ازلرگه چقان کافرار طاغیٹ هر طرفنی ازلدیلر بر تورلیسی مقاره
آغزینه ابرشوب شول مقاره دن قاریق دیسه لرده آرالرنک امیه بن خلف دیگان
کشی آندا نیندای محمد بولسون محمدلر کورر ایچون بر تیشک لازمدر
حالبوکه مونک اورمکوچ وکوگر چنلر نیچه بللردن بیرلی اویالر یاصامشدر
دیدوکه مشرکلر کیری کیتدیلر شول روشچه مغاره ده نیچه نیچه واقعه لر
بولوب آندان مقصدلری بولغان مدینه گه تابا چغوب یولده ینه نیچه نیچه

خارق العاده اشلىر بولوب مدينه گه باقىنلاقلرنده اصحاب كرام قارشو
 آلديلر رسول اكرمنى هر كم اوزاينه دوشر ماكنى استه سده رسول
 اكرم تيه كم گه توقناسه شونارغه دوشه چاك بولوب مدينه گه كردي
 تيه بر بوش اورنقه طوفنادى آنى زيارت ايتدى اول اورنقه حرم
 شريف بنا ايدلمشدر. آندان خالد بن زيدنگ اوي آلدينه توفنادى
 محمد ع. م. شونده دوشدى محمد ع. م. نك مكدن مدينه گه هجرتى بودر
 موندن صوك مكدن قالغان مسلمانلر برهم برهم كوچوب بتمشلدور
 سنه هجرى، تاريخ هجرى هجرتدن ... نچى يلدن ديدكمز شول هجرتدن
 حساب ايدلدور.

محمد ع. م. ننگ خاتونلرى و بالالرى:

محمد ع. م. ننگ حديجه، عائشه، حفصه، ام سلمه، ام حبيبه، سوده،
 ميونن، زينب، جويريه، صفيه اسملرنده مشهور اون خاتونى بولوب
 غير مشهور غير مدخول بيا بولغان خاتونلرى دها باردر. محمد ع.
 م. ننگ قاسم، عبدالله ابراهيم اسملرنده اوچ ابر بالاسى بولوب زينب
 رقيه، ام كلثوم، فاطمه اسملرنده دورت قزى بولامشدر.

